

Må vi se din masteropgave?

Som noget nyt skriver **Gymnasieforskning** om underviseres masteropgaver. Har du også skrevet en interessant opgave, som dine kolleger kan lære af, og som vi må interviewe dig om, så send en mail til redaktionen@gymnasieforskning.dk

Læsernes opgaver

Eleverne vil gerne blandes – også uden for klasserummet

Ingen elever er bare 'hende den kloge', 'ham med dynejakken', 'hende der fester' eller 'ham den stille'. Men både etnicitet, faglighed, festkultur og køn spiller ind på, hvordan elever ser hinanden. **Anders Jacobsen**, der til daglig er vicerektor på Frederiksberg Gymnasium, har skrevet masterafhandling om, hvordan elever på et multikulturelt gymnasium kategoriserer hinanden, og hvordan det påvirker dem i skolerummet. Afhandlingen viser, at eleverne faktisk gerne vil blandes på tværs i højere grad – også uden for timerne.

Af Signe Tonsberg

Hvad har du undersøgt?

"Jeg har undersøgt, hvordan elever kategoriserer hinanden i grupper, og hvilke positioneringsmuligheder det giver dem i skolerummet. I en tidligere opgave undersøgte jeg, hvordan lærere kategoriserer eleverne, og jeg ville gerne vide, hvordan elever kategoriserer andre elever i grupper med bestemte karaktertræk, og hvilke narrativer der er knyttet til forskellige grupper. Jeg undersøgte det ved at interviewe elever i fire fokusgrupper."

Hvorfor var du nysgerrig på emnet?

"Vi står med en udfordring som skole, når vi kigger ud over vores elevlandskab, fordi vi ser, at eleverne deler sig efter hudfarve – ikke så meget i timerne, men i frikvartererne og i fritiden. Der er selvfølgelig nuancer, men groft sagt er der tendens til, at elever med minoritetsbaggrund samler sig, og elever med majoritetsbaggrund samler sig – hver for sig. Det er noget, man kan observere, når man går rundt på skolen, og jeg blev nysgerrig på, om eleverne delte min opfattelse."

Hvordan kategoriserer eleverne så hinanden?

"Jeg fandt frem til fire blikke, som er vigtige i elevernes kategoriseringer af hinanden:

- Er man – eller opfattes man som – **etnisk majoritet eller minoritet**
- Er man – eller opfattes man som – **fagligt stærk og/eller interesseret** eller ej
- Er man – eller opfattes man som – en **aktiv del af fest- og alkoholkulturen** eller ej

- Hvilket **køn** er man, og hvordan udlever man det.

Køn og etnicitet er typisk umiddelbart synlige og afkodelige, mens det tager længere tid at finde ud af, om de andre drikker eller er fagligt engagerede. Derfor fylder de synlige markører meget, for vi leder allesammen efter noget, vi kan spejle os i. Du kan sammenligne det med at være inviteret til en fest og som den eneste møde op i et jakkesæt i et rum, hvor alle andre står i T-shirts. Det er ubehageligt og betyder noget for vores oplevelse af at være menneske. For vi vil gerne høre til."

Om projektet

"Os og dem. Elevers kategoriseringer og positioneringer på et multikulturelt gymnasium" er et masterprojekt på masteruddannelsen i Uddannelsesledelse på DPU, Aarhus Universitet fra juni 2020.

Hvem

Masterafhandlingen er lavet af Anders Jacobsen, som er vicerector på Frederiksberg Gymnasium, hvor han har arbejdet gennem 22 år, først som lærer og siden som leder.

Hvordan

- Det empiriske grundlag for undersøgelsen er fire fokusgruppeinterviews med i alt 12 elever – tre elever i hver gruppe. To var 2.g'ere, resten 3.g'ere. Tre af fire fokusgrupper er grundet corona gennemført virtuelt i starten af april. Det resterende interview er gennemført fysisk.
- Interviewene med eleverne er semi-strukturerede interviews, som blev indledt med åbne spørgsmål, så elevernes kategoriseringer blev styrende for interviewet.
- Anders Jacobsen har også inddraget erfaringer fra et af sine tidligere projekter på masteruddannelsen, hvor han undersøgte, hvordan lærere kategoriserer eleverne, og hvordan denne kategorisering oftest fører til, at lærerne lettere identificerer sig med majoritets eleverne på en lang række parametre.

"Der er skoler, som ikke er vant til at optage en mangfoldig elevgruppe, og samtidig tales der meget om omfordeling af elever mellem gymnasierne. Jeg kan bekymre mig lidt på sektorens vegne for, om alle er klar til en anden elevfordeling. En omfordeling er nødvendig, og skolerne skal være parate til den."

Anders Jacobsen

I opgaven beskriver du, at eleverne selvsegregerer – altså næsten automatisk deler sig i grupper efter etnicitet. Hvordan sker det?

"Det sker umærkeligt. Mange af eleverne, jeg har talt med, siger, at det med at opdele sig i grupper ikke er noget, de selv gør. De oplever, at det sker *automatisk*. I et af mine fokusgruppeinterviews med minoritets elever bliver ordet 'automatisk' brugt 23 gange, når de skal beskrive, hvad der sker. Det er deres oplevelse, at skolen, systemet eller samfundet skubber dem et bestemt sted hen.

Eleverne berører også et andet interessant aspekt: Majoritets eleverne reagerer,

En fiktiv rundtur på gymnasiet

Gymnasieforskning har fået lov at bringe præludiet til Anders Jacobsens masteropgave. Både handling og personer er fiktive.

Det er en fredag i februar 2020. Vi er i gang med slutningen af ugens sidste lektion. Frederiksberg Gymnasium har til huse i en transparent, lys og moderne bygning fra 2004, og man kan gennem ruderne ved siden af dørene se ind i alle klasselokalerne.

I studieområderne på 1. sal sidder elever i grupper og arbejder ved bordene. Ved et bord sidder Frida, Søren, Mounir og Aisha fra en 1.g-klasse og arbejder i dansk med en tekst af Shu-bi-dua. Nogle af eleverne har sværere ved ordspillene end andre, men de er gode til at hjælpe hinanden. De er koncentrerede og hygger sig. De er glade for de grupper, dansklæreren har lavet i dag.

I kemilokalet undervises 2.g-mat-fys-kemi-klassen. Ved stålbordene arbejder eleverne i små grupper med pipetter og reagensglas. Klassen har selv valgt grupper i dag og er koncentrerede om titreringerne. En gruppe består af lutter lyshårede piger. To tre-mandsgrupper består af blonde drenge. Fire drenge med mellemstilige træk har samlet sig i en fjerde gruppe. Og i de sidste to grupper arbejder fire

piger med tørklæde og to piger med sort hår og mørk hud.

I fysiklokalet er der undervisning for 2.g-biotek-klassen. Der er langt mellem eleverne med mørkt hår og mørk hud. De valgte at skifte til parallelstudieretningen, som vi mødte i kemilokalet, da de fik chancen i 1.g. På samme måde skiftede fire elever med gammeldanske navne den anden vej til biotek-klassen.

Efter undervisningens ophør samles eleverne i forhallen. Der er ikke mange grupper med både elever med majoritets- og minoritetsbaggrund. Der snakkes i adskilte grupper. I nogle grupper er der kun drenge eller kun piger, andre er blandede.

I klasselokalerne er der blevet stille, men i mange lokaler sidder grupper af elever tilbage og arbejder med lektier eller småsnakker. Her har Louise, Freja og Line deres fristed. De kan både lave matematik og forberede elevrådsmødet i morgen. De har lovet at hjælpe Helena, Gerda og Marcus – det er de nye 1.g'ere i caféudvalget – med et fælles oplæg til ledelsen.

I idrætssalen er der futsal-turnering. Holdet 2.u's *aber*, som de kalder sig selv, er på vej mod sejren i turneringen. Flere af 2.u's drenge har spillet fodbold i mange år, og 3.d's samfundsfaglige drenge har ikke en chance.

I musiklokalet jammer 1.g-elever fra musiklinjen. Der lyder helt professionelt, når Simon, Mikkel og Asta slår sig løs med sang og instrumenter. Tonerne når helt hen på Studiegangen bag aulaen og idrætssalen. Her befinder sig ca. 20 af skolens minoritets elever efter skoletid. Der lyder højlydte stemmer og pigeskrig indimellem. Pigerne sidder rundt om bordene mellem reolerne. Drengene står nonchalant op ad glasmosaikkerne. En gang imellem farer en af pigerne hurtigt op og løber højlydt hvinden hen ad gangen. Der bliver nok også holdt lidt i hånd, når ingen andre ser det.

I forhallen, i området foran hovedindgangen, står en gruppe på 10-15 mørklødede drenge, kortklippede og de fleste med somaliske eller arabiske forældre. Der er mange mørke dunjakker, mørke kasketter og sorte Adidas-bukser, og der

gumles på nikotinposer. De råber højt, og mange af drengene skubber til hinanden og griner. "Hvad så, brormand? Skal jeg zigge dig?" siger Mustafa til Fergim og trækker sin hætte op over den tætklippede isse. Alle i gruppen griner højt. En forbipasserende lærer gør en dæmpende håndbevægelse og tysser lidt opgivende på drengene, inden han haster videre.

Uden for skolens store glasfacade – i den klare vintersol – står Frederik, Paula og Flora fra 2.g og ryger. De glæder sig til at komme hjem for at gøre klar til aftenens fest hos Peter fra parallellklassen. De tre kammerater skal holde en lille forfest med Monika, Johan og Maria fra klassen. Mustafa og Fergim, som vi lige mødte i forhallen, går også i klassen, men hverken de eller klassekammeraterne, der hænger ud på Studiegangen, kommer til festen. Pigerne fra Studiegangen vil gerne til skolefester, hvor man kan danse med de andre fra gruppen, men ikke private fester, hvor der bliver drukket alkohol. Så Peter har slet ikke inviteret dem.

når de ser meget 'andethed' samlet. Så når mange minoritets elever står samlet i aulaen, oplever majoritets eleverne det som en stærk manifestation af 'noget andet'. Minoritets eleverne derimod oplever de store grupper som noget, der udvisker deres 'andethed'. Så en gruppe kan opleves meget

forskelligt afhængigt af, om blikket kommer indefra eller udefra."

Hvorfor er det vigtigt at undersøge det, du har undersøgt?

"Som skole står vi længere fremme på banen, hvis vi adresserer de her ting. Hvis man vil undgå, at en mangfoldig skole falder ud i opdelte grupper, så er man nødt til at vide noget om, hvordan de grupper er, og hvad eleverne selv mener om dem. Hvis vi have et samfund med sammenhængskraft, er vi nødt til at have skoler med sammen-

"Som lærer skal du vide, at de fællesskaber, som eleverne indgår i, har stor betydning for deres identitet, hvordan de lærer, om de har lyst til at komme i skole, og om vi overhovedet kan fastholde dem."

Anders Jacobsen

hængskraft, altså skoler, hvor eleverne kommer hinanden ved på tværs af forskellige skel. Hvis eleverne kan danne netværk på tværs af kategorier og skel, øger det chancen for, at de klarer sig bedre i gymnasiet, også fagligt.

Der er skoler, som ikke er vant til at optage en mangfoldig elevgruppe, og samtidig tales der meget om omfordeling af elever mellem gymnasierne. Jeg kan bekymre mig lidt på sektorens vegne for, om alle er klar til en anden elevfordeling. En omfordeling er nødvendig, og skolerne skal være parate til den."

Hvilke anbefalinger har du til praksis på baggrund af din opgave?

"Alle de elever, jeg har talt med, siger: Vi vil gerne blandes. Og især minoritets eleverne. Paradokset for gymnasierne er, at mange allerede ved valg af gymnasium eller studieretning trækker i den modsatte retning, fordi de naturligt søger mod nogen at spejle sig i. Men det er vores opgave som sektor og som skoler at imødegå det. Hvis vi skal tage elevernes udsagn for gode varer, så vil

de noget andet, og så skal vi i højere grad blande dem på tværs af køn, etnicitet, fagligt engagement og festkultur.

En anden væsentlig pointe er, at det her er nødvendigt at tale om. Hvis vi lader de her mønstre cementere sig, så bliver de sværere at rykke på. Og der er jo også noget mærkeligt ved *ikke* at tale om et mønster, som alle kan se. Når vi på min skole ser, at eleverne deler sig op efter etnicitet, siger vi det. Jeg har oplevet det i 1.g flere gange, når eleverne er på obligatorisk højskoleophold, hvor jeg har sagt: 'Vi kan se, at I deler jer. Ser I det samme? Og skal vi gøre noget ved det?' Det bliver modtaget godt. Der kommer elever bagefter og siger: 'Hvor var det fedt, at I tog det op!'"

Hvad kan jeg som gymnasielærer bruge den her nye viden til?

"Som lærer skal du vide, at de fællesskaber, som eleverne indgår i, har stor betydning for deres identitet, hvordan de lærer, om de har lyst til at komme i skole, og om vi overhovedet kan fastholde dem.

Og så skal du overveje: Hvilken gruppe tilhører jeg selv, og hvilken betydning har det for, hvordan jeg ser klasserummet? Ser jeg i højere grad de elever, som er fagligt engagerede i den amerikanske uafhængighedserklæring, eller dem, jeg deler vittighed med? For måske skal dit relationsarbejde overanstreges lidt. Vi er nødt til at interessere os for, hvem eleverne er som mennesker. Måske skal du lige bruge et par minutter på at spørge ind til køreprøven i fredags, til Frank Jensen-sagen eller bare høre, hvordan det går.

Sidst men ikke mindst skal du som lærer vide, at mange minoritets elever har en oplevelse af at være 'de andre'. De oplever grundlæggende at blive set skævt til i samfundet. Som lærer kan du tænke på at undgå at give eleverne en oplevelse af, at de er noget andet. Det er ikke fedt at være 'den anden' og hele tiden blive mindet om det. Ingen af de elever, jeg har talt med, vil karakteriseres som noget andet end flertallet. De ønsker at være en del af fællesskabet."

Hvordan bruger du selv din nye viden som leder?

"En ting, jeg selv tager med mig, er, at eleverne taler om opdelingen som et *frikvartersproblem*. I klasserummet fylder det mindre. Når en lærer sammensætter grupper, bliver de respekteret, og folk arbejder godt sammen. Så eleverne kan sagtens arbejde professionelt sammen, men der sker noget, når de går ud ad døren til frikvarteret. Så vi skal tage vores viden fra klasserummet med ud. På vores skole har vi fx højskoleinspirede events, hvor vi kan se, at man faktisk godt kan tvinge elever til at være sammen og sidde i bestemte grupper og tale om bestemte ting. Vi kan godt tage fællesskabet fra timerne med ud i alt det andet, der konstituerer en skole – fra fester, fodboldkampe og musikgrupper til studiekredse. Vi kan ikke bestemme, hvem der vil spille fodbold eller gå til fest, og det skal vi heller ikke. Men vi kan lave eftermiddagsevents, der ligger i mellemrummet mellem det rent faglige og det rent sociale og derved sætte rammer, som lægger op til mere elevsamvær på tværs af skel, end hvis eleverne selv fik lov at vælge alt. På min skole kan vi fx lægge en bordplan og vælge samtaletemaer ved vores "Spis, sang og snak"-arrangementer.

Jeg er også blevet opmærksom på reel elevinddragelse. Hvis jeg som leder taler med elevrådet eller festudvalget om et emne, må jeg have blik for, om det kun er de fagligt stærke eller repræsentanter for festkulturen, jeg hører. Hvis vi vil lave reel elevinddragelse, så skal vi måske ikke kun gå gennem de repræsentative organer, men i stedet tale med to elever fra hver klasse." ●

Læs mere på gymnasieforskning.dk

- Gymnasieelever vil det samme på tværs af etniske skel: Interview med Bolette Moldenhawer og Ane Qvortrup.
- I Danmark er jeg født – Etniske minoritetsunge i bevægelse: Flemming Mikkelsen, Malene Fenger-Grøndahl og Tallat Shakoar.

Find den viden og forskning, du skal bruge

Q SØG

Aktuel og inspirerende forskning i din inbox – tilmeld dig vores nyhedsbrev GymForsk på gymnasieforskning.dk

På www.gymnasieforskning.dk samler og formidler vi dansk gymnasieforskning.

Alt materiale er direkte og gratis tilgængeligt. Databasen bliver løbende opdateret med ny forskning.

På facebook-siden facebook.com/gymnasieforskning kan du holde dig opdateret om den nyeste forskning i databasen.

"Det er ret simpelt, men en nærmest epokegørende regel er, at eleverne ikke må række hånden i vejret, mens en af deres klassekammerater taler. Det er svært for den, der taler, når nogen vifter med fingrene omkring en, og samtidig vil de andre koncentrere sig om, hvad de selv vil sige, i stedet for at lytte."

Tina Høegh
